

ÖZBEK KÖYÜ TAŞ OCAĞI EYLEMİNİN, HABERMAS'IN KAMUSAL ALAN KAVRAMLAŞTIRMASI BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Dr. Şakir EŞİTTİ
Ardahan Üniversitesi
sakiresitti@yahoo.com

Dr. Mehmet IŞIK
İçişleri Bakanlığı
mehmet.isik35@yahoo.com

Özet: Bir örnek olay çalışması (case study) olarak tasarlanan bu makale, Özbek Köyü'nde 4 Mart 2012'de gerçekleşen taş ocağı eyleminin gelişimini, özelliklerini ve eylem sırasında üretilen ilişkileri ele almaktadır. Özellikle eylemin merkezi durumundaki kahvehanelerde yaşanan tartışmalar üzerine yoğunlaşan çalışmada, eylem sırasında oluşan toplumsallığın Habermas'ın kamusal alan yaklaşımı ölçütlerine uygunluğu araştırılmıştır. Bir orman köyü olan Özbek'te, köy halkının, kendi yaşamlarını doğrudan etkileyen bir olayda rasyonel tartışmalar yaparak örgütlenmelerinin ve başarıya ulaşmalarının izlerini sürmenin, Türkiye'deki kamusal alan tartışmalarına katkı sağlayabileceği değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Habermas, kamusal alan, Özbek Köyü, taş ocağı eylemi,

ASSESSMENT OF THE UZBEK VILLAGE QUARRY ACTION IN THE CONTEXT OF HABERMAS'S PUBLIC SPACE CONCEPTION

Abstract: This article is designed as a case study, which examines the relationships and characteristics that generated during the protests of Ozbek Village quarry that took place on 4 March 2012. The study focused on the debates, particularly those within the coffeehouses which were the center of the protests and eligibility of criteria's were investigated for Habermas's public sphere approach, in terms of the socialization during the protests. As a forest village, in Ozbek, villagers made rational debates, got organized and therefore reached their goals, it's evaluated that tracing the success story of the Uzbek villagers will contribute to the debates on the public sphere topic in Turkey.

Keywords: Habermas, public sphere, Ozbek Village, Quarry Protest

1. GİRİŞ

2012 yılının Mart ayının ilk haftasında, önce birkaç yerel gazetede ardından da bazı ulusal gazete ve televizyonlarda İzmir'in doğa harikası olan ilçesi Urla'ya bağlı bir orman köyü olan Özbek'te, köy sakinlerinin köylerinde kurulmak istenilen taş ocağına karşı 3.000 kişinin katılımıyla bir eylem gerçekleştirdiği yazmıştır. Üstelik eyleme çevre köylerden, farklı siyasi partilerden ve çeşitli sivil toplum örgütlerinden aralarında CHP İzmir Milletvekili Musa Çam, Urla Belediye Başkanı Selçuk Karaosmanoğlu, AKP Urla İlçe Başkanı Tarkan Bakırlı, CHP Urla İlçe Başkanı Yusuf Baratalı, MHP Urla İlçe Başkanı H. Hüseyin Akgül, İşçi Partisi İlçe Başkanı Hayrettin Akay'ın da bulunduğu birçok kişi katılmıştır (www.sondakikagazetesi.com).

Bu eylemdeki en büyük başarı, birbiri ile uzlaşmaz görünen siyasi partilerin üst düzey yöneticilerinin ve farklı siyasi partilere oy veren köy halkının tamamına yakınının eyleme katılarak destek vermesi olmuştur. Hâlbuki farklı siyasi görüşlere sahip kişilerin aynı toplumsal harekete destek vermeleri Türkiye'de çok sık karşılaşılan bir durum değildir. Bergama olayı gibi geniş katılımlı çevreci hareketlerde bile tüm kesimlerin desteğini sağlamak mümkün olmazken, Özbek'te bu başarılmış ve geniş katılımlı bir eylem sonrasında taş ocağı yapımından vazgeçilmiştir.

Bir örnek olay çalışması (case study) olarak tasarlanan bu makale, Özbek Köyü'nde 4 Mart 2012'de gerçekleşen taş ocağı eyleminin gelişimini, özelliklerini ve eylem sırasında üretilen ilişkileri ele almaktadır. Özellikle eylemin merkezi durumundaki kahvehanelerde yaşanan tartışmalar üzerine yoğunlaşan çalışmada, eylem sırasında oluşan toplumsallığın Habermas'ın Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü'ünde (2012) dile getirdiği ve sonrasında da geliştirmeye devam ettiği burjuva kamusal alanın ölçütlerine uygunluğu araştırılmıştır. Bir orman köyü olan Özbek'te köy halkının, kendi yaşamlarını doğrudan etkileyen bir olayda rasyonel tartışmalar yaparak örgütlenmelerinin ve başarıya ulaşmalarının izlerini sürmenin, Türkiye'deki kamusal alan tartışmalarına katkı sağlayabileceği değerlendirilmektedir. Her ne kadar Habermas, kentlerdeki kafe ve oyun salonlarında gelişen bir burjuva kamusal alanını kavramsallaştırmışsa da Özbek Köyü'nün eğitim, kültür ve ekonomik gelişme anlamında burjuva kamusal alanının gelişebilmesine uygun bir mekân olduğu düşünülmektedir.

Özbek Köyü Taş Ocağı Eylemi konusunda tarihsel ve sosyolojik çözümlenmeler yapılan bu çalışma sırasında nitel araştırma tekniklerinden katılımcı gözlem ve serbest (yapılandırılmamış) görüşmeden faydalanılmıştır. Taş Ocağı yapımı karşısında gelişen eylem pratiği bir yılı aşkın bir süreçte olgunlaştığından, bu süreçte yaşanan gelişmelerin tamamı gözlemlenememiş, gözlem yapılamayan dönemleri de içerecek şekilde köyde yaşayan ve eylemin gerçekleşmesinde farklı seviyelerde katkı sahibi olan kişilerle görüşmeler

yapılmış ve elde edilen veriler (görüşülenlerin görüntü ve ses kaydı alınmasına izin vermemesi sebebiyle) elle yazılmak suretiyle kayıt altına alınmıştır. Araştırma sırasında 15 erkek, 5 kadın ile görüşülmüştür.

2. KAMUSAL ALAN KAVRAMI

Farklı biçimlerde kavramsallaştırılmakla birlikte “kamusal alan” çerçevesinde yapılan tartışmalar 1980’lerin sonu ile 1990’ların başlarında oldukça hararetlenmiştir (Hasdemir ve Coşkun, 2008: 121). Özellikle türban sorunu ve yeni toplumsal hareketler bağlamında yapılan akademik çalışmalar, kamusal alan kavramlarına olan ilginin artmasına yardımcı olmuştur.

Kamusal alan denildiğinde ilk akla gelen kişi şüphesiz Habermas’tır. 1962 yılında yayımladığı “Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü” başlıklı doktora tezinde kamusal alanı ele alan Habermas, bu çalışmada kamusal alanın tarih içindeki dönüşümlerini takip ederek feodalizmde temsili kamu, sonrasında edebi kamu ve daha sonrasında ise politik kamunun oluşma sürecini ortaya sermiştir (Yükselbaba, 2008: 249). Bu eserin 1989 yılında İngilizce’ye çevrilmesiyle birlikte kamusal alan, sosyal bilimlerin birçok disiplini içerisinde önemli bir tartışma konusu haline gelmiştir.

Habermas’a göre kamusal alan, vatandaşların herhangi bir sınırlandırmaya tabi olmaksızın ve toplanma ve ifade hakkı garantisi altında genel çıkarlara ilişkin konularda müzakere edebildikleri bir alandır:

“Kamusal Alan kavramıyla her şeyden önce, toplumsal yaşamımız içinde, kamuoyuna benzer bir şeyin oluşturulabildiği bir alanı kastederiz. Bu alana tüm yurttaşların erişmesi garanti altına alınmıştır... Yurttaşlar ancak, genel yarara ilişkin meseleler hakkında kısıtlanmamış bir tarzda yani toplanma, örgütlenme, kanaatlerini ifade etme ve yayınlama özgürlükleri garantilenmiş olarak tartışabildiklerinde kamusal bir gövde biçiminde davranmış olurlar” (Habermas, 2004: 95).

Habermas’ın kamusal alan tanımından çıkan özellikler şu şekilde sıralanabilir (Yükselbaba, 2008: 251): 1. Katılım herkese açıktır 2. Katılanlar her türlü statüden arınmış eşit kişilerdir. 3. Konuşmalar herkesin önünde “aleni” olarak yapılır. 4. Kişilerin bu alana erişimi garanti altına alınmış olup, erişimin önündeki her türlü engel kaldırılmıştır. 5. Devlet kurumlarının dışında bir alandır. 6. Bir gündem kısıtlaması yoktur. Genel yarara ilişkin her konu tartışılabilir ve bir konunun genel yarara ilişkin olup olmadığı tartışmalar sırasında tayin edilir. Habermas’a göre tartışma yeteneğine sahip bir kamuoyu ve eleştirel bir kamusal alandan söz edilebilmesi için, belli özgürlüklerin tanınması ve korunması gerekir. Bu noktada, toplanma, örgütlenme ve düşünceyi açıklama hak ve özgürlükleri kilit önemdedir. *“Yurttaşlar ancak, genel yarara ilişkin meseleler hakkında kısıtlanmamış bir tarzda, yani toplanma, örgütlenme, kanaatlerini ifade etme ve yayınlama özgürlükleri*

garantilenmiş olarak tartışabildiklerinde kamusal bir gövde biçiminde davranmış olurlar” (Habermas, 2004: 95).

Habermas kamusal alan kavramını, Antik Yunan'daki “polis” ve “oikos” ayrımının devamı olarak görür. Buna göre polis, pazarda ve topluluk meclislerinde yarışmacılıkla sağlanan kamusal hayatın alanı olarak; oikos ise özel hayatın alanı olarak tanımlanır. Ona göre Antik Yunan'da kamusal ve özel alanlar arasında kesin bir ayrım bulunmaktadır. Özgürlük kamusal alanda mevcuttur; başka bir ifadeyle “Yunanlılarda kamu bir özgürlük alanıdır” (Habermas, 2012: 59-60).

Ortaçağda derebeylik şatolarında ve derebeyinin iktidarını sürdürdüğü topraklarda, “özel” ile “kamusal” alanların iç içe geçmesiyle birlikte kamusal alan ortadan kalkmıştır. Bu dönemde toprak egemenliği, yargı erki, siyasal erk ayrı alan ve kurumlar arasında paylaştırılmamıştır. Artık polis tarzı bütünlüklü bir kamusal alandan söz etmek mümkün değildir. Bunun yerine “temsili” (*repräsentativ*) olma özelliğiyle belirginleşen bir kamusal alandan bahsedilebilir. Bu dönemde kamusal siyasal bir işlev görmekten çok, feodal otoritenin toplumsal statüsüne işaret etmektedir. Derebeyi şan, asalet, onur ve yüceliğin temsilcisidir (Kalaycı, 2007: 110-111).

16. yüzyıldan itibaren temsili kamu yavaş yavaş aşınmaya başlamış ve burjuvazinin bir sınıf olarak belirmesi ile birlikte, siyasal ve toplumsal taleplerinin tezahür alanı olarak burjuva kamusal alan ortaya çıkmıştır (Çetin, 2006: 6). “17. ve 18. yüzyıllarda, Fransa'da salonlar, İngiltere'de kahvehaneler ve Almanya'da okuma odaları kamusal alanın başlangıçtaki kurumları olmuştur” (Sankır, 2010). Jürgen Habermas, burjuva sivil toplumunun ortaya çıkışı ile birlikte yeni bir kamusal alanın, burjuva kamusal alanının ortaya çıktığını iddia eder.

“Burjuva toplumunda kamunun ilk kurumları, kökenleri itibarıyla, saraydan kopmakta olan soylu cemiyetin izlerini taşıırken; tiyatrolarda, müzelerde ve konserlerde oluşan ‘büyük’ kamusal topluluk, toplumsal kökeni bakımından da burjuva bir niteliğe sahiptir. Burjuva kamusal alanının üstünlüğü 1750’lerde belirmeye başlar” (Habermas, 2012: 117).

Kamusal alanın varlığı, özgür bir kamusal iletişimin varlığına dayanır. Kamusal iletişim, kamusal bilginin ortaya çıkmasını, iletilmesini ve etkinliğini sağlayacak belirli iletişim araçlarını gerektirmektedir. On sekizinci yüzyılda ortaya çıkan kamusal alan tartışmaları temel iletişim araçları olan, gazeteler, dergiler ve kitaplar aracılığıyla genişlemiştir (Timisi, 2003: 65). Habermas’a göre, kamusal alanın kültürel özellikleri, kitle iletişim araçlarının piyasa işleyişinin egemenliği altına girmesi ve kitlelerin kültürün tüketicisi konumuna gelmeleri ile birlikte başlangıcındaki özelliklerini yitirmeye başlamıştır. Böylece kamusal alan zayıflamış, kitleler politikadan uzaklaşmış ve bir zamanlar özgür tartışmanın temel aracı olan medya ticarileşerek, pratik siyasal sorunları kamusal alanın dışına itmiştir. Başlangıçta devlet uygulamalarını

alenileştirerek demokrasiye bir biçimde hizmet eden basın, piyasanın güdümüne girerek kapitalizmin çıkarlarına uygun bir işlev edinmiş, kitleleri kamusal olmayan kamusalılıklarla adeta boğmuştur (Çetin, 2006: 19).

Yukarıda gelişimini kısaca özetlediğimiz kamusal alan kavramı, halen üzerinde görüş birliğine varılamamış, son derece kaygan anlama zeminine sahip, tartışmalı bir kavram (Kırık, 2005: 6) olmakla birlikte; antropoloji, felsefe, siyaset bilimi, hukuk, iletişim bilimi başta olmak üzere birçok alanda ortaya çıkan pek çok sorun için de anahtar kavramlardan birisi (Kalaycı, 2007: 1) haline gelmiştir. Kavramın, sosyal bilimlerde bu denli önem kazanmasına karşın herkesin üzerinde birleştiği bir tanımının yapılamayışı, hem çok farklı şekillerde kullanılmasına hem de çeşitli kesimlerden Habermas’a birçok eleştiri gelmesine sebep olmuştur. Yapılan eleştirileri de göz önüne alan Habermas kuramında bazı yenilikler yapmıştır.

Habermas günümüzde kamusal alanın, eleştirelliği ve akılcılığı ile siyasi iktidar tarafından yürütülen politikaların denetlenmesi amacına yönelik bir arayışın temelini oluşturduğunu belirtmektedir. Özellikle kamusal alanda müzakereye dayalı biçimde oluşan kamuoyu dolayımıyla iktidarın politikaları eleştirel bir süzgeçten geçirilebilmekte, politikaların oluşumuna daha geniş bir katılım sağlanabilmektedir. Bu yolla kamusal alanın öznelere olarak yurttaşlar, siyasal sürece daha çok dâhil olma imkânına kavuşmaktadır (Hasdemir ve Coşkun, 2008: 132)

Habermas’ın müzakereci demokrasi ve siyaset modeli, kamusal konuşma ve tartışmaya dayanan ideal konuşma durumu ve iletişimsel eylem kuramı üzerinde temellenir. Bu model liberal demokrasinin meşruiyet anlayışını ve yaşadığı krizi aşmaya yönelik bir yaklaşımdır. Söz konusu krizin ancak aktif yurttaş katılımı, sivil toplum, kamusal tartışma aracılığıyla aşılabileceğini ileri sürer (Demir, 2011: 58). Habermas’a göre, “*yapılması gereken, devlet erkleri arasında değil, toplumsal entegrasyonun değişik kaynakları arasında yeni bir denge kurulmasıdır. Hedef artık kapitalist doğrultuda özerkleşmiş egemenlik sisteminin ‘ilgası’ değil, sistemin emredici kiplerinin yaşam dünyası alanlarına dönük sömürgeleştirici tecavüzlerine set çekilmesidir*” (Habermas, 2012: 41). Bu set çekme işlemi, yurttaşları karar alma süreçlerinden, siyasetten dışlayan bir temsil sistemine dayanan liberal siyaset ve demokrasi modelinin katılmayı takvime, meşruiyeti periyodik seçimlere indirgeyen pratiği aracılığıyla gerçekleştirilemez. Bunu sağlayacak olan herkesin özgür ve kısıtlamasız biçimde katılacağı kamusal tartışmaya, diyaloga, müzakereye dayanan müzakereci demokrasidir (Demir, 2011: 58).

Habermas’ın tahayyül ettiği türden bir kamusal alanın oluşabilmesi bireylerin katılımına bağlıdır. Başka bir ifade ile Habermasçı anlamda kamusal alanın var olabilmesi için her şeyden önce yurttaşların kendilerini doğrudan ya da dolaylı olarak ilgilendiren konularda alınacak kararlara katılma, söz söyleme ve düşünce üretme konusunda istekli olması gerekir (Hasdemir ve Coşkun, 2008: 139). Yurttaşlar kendileri hakkında verilecek kararlara katılma isteği

göstermedikçe kamusalıktan ya da kamusal alandan bahsetmek mümkün değildir.

Türkiye bu anlamda yolun başında sayılabilecek bir ülkedir. Halen insanlar toplumsal hareketlere şüpheyle bakmakta, insanların farklı düşünceleri meydanlarda dile getirmesinden bir tür rahatsızlık hissetmedir. Bu rahatsızlık toplumsal hareketler içerisinde yer almayı düşünenlere de yansımakta, birçok insan kendisini doğrudan ilgilendiren konularda bile toplumsal hareketlere katılım konusunda çekimser davranmaktadır. Nitekim örnek olayımızda da yaşlıların sivil toplum örgütleriyle birlikte yürütülecek bir eyleme sıcak bakmamalarının altında benzer bir çekimserlik yatmaktadır. Özbek Köyü'nde kahvehanelerde oluşan kamusalığın toplumsal bir harekete dönüşmesi ve başarıya ulaşması, özellikle kırsal kesimde güçlü olan toplumsal hareketlere katılıma dönük çekimserliğin aşılması açısından önemli ve cesaret vericidir.

3. BİR KAMUSAL ALAN OLARAK KAHVEHANELER

Son yıllarda kahvehanelerin kamusalılığı üzerine oldukça geniş bir alan yazını oluşmuş görünmektedir. Gerek 'kamusal alan' tartışmaları için elverişli olması, gerekse popülerliği dolayısıyla kahvehanelere akademik çevrelerde hatırı sayılır bir ilgi gösterilmektedir. Tarih dergilerinde, atölye çalışmalarında, tarihçilerle röportajlarda ve popüler kültür dergilerinde kahvehanelere yer verilmekte ve çeşitli fonksiyonlarıyla Osmanlı kahvehanelerinin önemine değinilmektedir. Ayrıca çok sayıda yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarında Osmanlı kahvehanelerinin tarihi, sosyal ve siyasi işlevleri irdelenmektedir (Yaşar, 2005: 237-238).

Yaşar'a göre (2009: 9, 10) Habermas'ın "Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü" başlıklı kitabının 1989 yılında İngilizceye çevrilmesi sonrasında başlayan kamusal alan tartışmalarının, Kahvehanelerin popüler bir çalışma konusu olmasında önemli bir yeri vardır. Böylece kahvehane çalışmaları "geleneksel" tarihçilikten çok, sosyal bilim yönelimli tarihsel çalışmaların bir parçası haline gelmiş ve kahvehanelerle ilgili yapılan akademik çalışmalarda kamusal mekân, toplumsallık, sosyal kontrol, söylenti, heterotopya²², kamuoyu, yönetim zihniyeti ve gözetim gibi sosyoloji, siyaset bilimi ve antropolojinin güncel kavramları sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır. Bununla birlikte Habermas'ın

---

22 Tıp dilinde bedende kendiliğinden oluşmuş hastalıklar, kontrol dışı çoğalan kanser hücreleri ve hastalıklı uzuvlar, fazladan organlar veya eksik parçalar olarak istenilmeyen ve sağlıklı bedenin bütünlüğünü bozan durumlar olarak tanımlanan heterotopya kavramı kendisi de tıp eğitimi almış Foucault tarafından sosyal bilimlere aktarılmıştır. Foucault bu kavramı ilişkiler ağı içinde iktidarın istemediği sosyal ve siyasi ötekilik durumlarını anlatmak için kullanmıştır (Adal, 2004: 20). Bilgi için bakınız: Nalçaoğlu Halil, Heterotopya, Koloni ve Öteki Mekanlar: Michel Foucault'un Kısa Bir Metni Üzerine Düşünceler, Doğu- Batı Düşünce Dergisi, Sayı: 19, s.125-140.

kamusal alan kavramsallaştırmasının, “kökleri XVI. yüzyılın ortalarına dayanan Osmanlı kahvehanelerinin kamusal niteliğini anlama noktasında eksiklikler barındırdığını” belirten Yaşar, Habermas’ın “kamusal alanın mekânlarıyla değil, buralarla ilişkilendirdiği söylemsel pratiklerle” ilgilendiğini, dolayısıyla bu anlamıyla kamusal alanın “salt aklın kullanımıyla karakterize edilen bir normatif değerlendirme kategorisi”, kamusalın aktörlerinin ise “mekânda birer gövdeden” ziyade, “sayfa üzerinde ifade edilen birer zihin yapısı” haline geldiğini ileri sürer (Yaşar, 2005: 244, 245).

16 yüzyılın ikinci yarısında, İstanbul şehir yaşamına, yeni bir kamusal mekân olarak dâhil olan kahvehane, bir süre sonra şehirdeki mekânsal örgütlenmeyi yeniden şekillendirerek ve mevcut sosyal etkileşim kalıplarını dönüştürerek şehrin kamusal yaşamının önemli parçası haline gelmiştir. Hükümet yetkilileri, din adamları, tüccarlar ve zanaatkarlar, dindarlar ve zayıf inançlılar gibi toplumun çeşitli kesimlerinin çekincesizce bir araya geldikleri ve yeni toplumsallık ilişkilerini gerçekleştirdikleri ortak buluşma noktalarına dönüşen kahvehaneler; pek çok insanın ortak bir zeminde yüz yüze ilişkiler gerçekleştirebilmelerine olanak sağlayarak “kişisel bilgi ve deneyimle bireysel katılımı mümkün kılan yeni bir sosyal alan” oluşturmuştur (Sankır, 2010: 194). Komeçoğlu İstanbul kahvehaneleri üzerine yaptığı araştırmada kahvehanelerde çok renkli bir tartışma ortamının olduğundan bahseder:

Kahvehane muhabbeti sıkıcı ve yavan değildi... Kahvehane bir çeşit edebiyat forumu hâlini almıştı; şairler, son eserlerini kitlenin eleştirel bir değerlendirmesine sunabiliyordu. Kahvehanelerin diğer köşelerinde, sanat, bilim veya edebiyat hakkında ateşli tartışmalar yürütülebiliyordu (Kömeçoğlu, 2009: 51).

Kahvehanelerde toplumsal, siyasi ve kültürel meseleler hakkında tartışılır ve yoğun edebî faaliyetlerde bulunulurdu. Peçevi'ye göre, ziyaretçilerin bir kısmı kitap ve risaleler okur, bazıları tavla ve satranç oynardı, bazıları ise yeni lirik şiirler getirir ve edebiyat hakkında konuşurdu. Kahvehanelerin hatipleri ve onların nutuklarını hayranlıkla dinleyen müşterileri de vardı (Kömeçoğlu, 2009: 53).

Heise, kahvehanelerin sadece erkekler tarafından kullanılan mekânlar olmakla birlikte seküler özellikler taşıdığını vurgular. Heis'e (2001: 21-28) göre, 16 ve 17. yüzyılda erkek toplumsallığı için gece gündüz (özellikle Ramazan'da) açık bir mekân olarak inşa edilen kahvehane; eğlence, oyun, misafir ağırlama, toplumsallaşma, kültürel alışveriş gibi birçok toplumsal işleviyle, meyhane (şaraphane) ve hamamın yanı başında yüklenen seküler bir mekân haline gelmiştir. Farklı sosyal tabakadan insanların bir araya gelebildiği bu mekânlar, esnek yapısı sebebiyle her türlü içerikle doldurulabilme potansiyel ve şüphesiyle karşılanmıştır. Yaşar, Peçevî'nin devlet merkezli anlatımının bu durumu doğruladığını ifade eder:

“Kahve bidatini iki yabancı, iki Suriyeli İstanbul'a taşımış. İstanbul'un zevk ve estetik sahibi kimseleri, kahve etrafında teşekkül eden kahvehanelerde

bir araya gelip sohbet edip, şiirler söylemişler. Ne var ki zaman içerisinde buralar işsiz güçsüz takımının mekânları haline gelmiş. Hatta atama bekleyen memurlar, istemeyerek de olsa devlet büyükleri ve halk buralara dolmuşlar ve mescitler boş kalmış. Dolayısıyla tabii ki buralar yasaklanmalıydı” (Yaşar, 2005: 247).

Kahvehanelerin toplumun her kesiminden insanın bir araya gelerek günlük siyasi ve sosyal konular üzerinde konuşabildikleri mekânlar haline gelmesi, diğer bir ifade ile muhalif söylemin inşasına imkân yaratma potansiyelleri, kısa zamanda devlet otoritesinin dikkatini çekmiş ve kahvehanelere karşı zaman zaman kapatmaya varan sert önlemler alınmıştır. Buna karşın her kesimden müşterinin bir araya gelerek sohbet ettiği, iyi vakit geçirdiği, eğlendiği, güldüğü ve gölge oyunu, orta oyunu ve küçük çapta tiyatro gibi çeşitli performansları izlediği mekânlar olarak kahvehaneler varlığını devam ettirmeyi başarmıştır.

Kahvehanenin hem bir buluşma hem de bulunma zemini olduğunu söyleyen Heise'e göre (2001: 109); her duruma ve günün her saatine uyan kahvenin şekillendirdiği toplumsallık ve söylem dizgesi, modern toplumun nirengi unsurlarındandır: “Kahvehanede buluşuyoruz” ya da “onu her zaman gittiği kahvehanede bulabilirsiniz” gibi cümleler yaklaşık 300 yıldır toplumsal yaşamın demirbaşısıdır. Kahvehaneler günümüz Türkiye'sinde de eleştirel düşüncelerin dile getirildiği toplumsal mekânlar olmaya devam etmektedir. Özbek Köyü örneği, bir çevreci hareketin başlatılmasında ve sürdürülmesinde kahvehanenin oynayabileceği rolü açıkça göstermektedir.

4. ÖZBEK KÖYÜ'NDE GERÇEKLEŞEN TAŞ OCAĞI EYLEMİNİN HABEMAS'IN KAMUSAL ALAN KAVRAMI BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

Habermas, yeni toplumsal hareketlere bir kamusal alanın oluşturulması noktasında önemli birtakım işlevler yüklemektedir. Yeni toplumsal hareketler gerçek bir kamusal alan üretebilmenin potansiyellerini taşımaktadırlar. Nitekim Habermas'ın takipçisi Benhabib'e göre “bu türden bir normatif model, hem toplumlarımızın genel toplumsal eğilimleriyle hem de kadın hareketi gibi yeni toplumsal hareketlerin özgürleşimci istekleriyle uyumlu olan tek modeldir” (Hasdemir ve Coşkun, 2008: 139). Özbek Köyü Taş Ocağı Eylemi bağlamında oluşan kamusal alanın bu tespitlerle örtüştüğü değerlendirilmektedir. Bu örtüşmeyi açıklayabilmek için öncelikle tarihsel bir çerçeveden köyün toplumsal yapısı analiz edilmiş, ardından da kamusal alanın kahvehanelerdeki gelişiminin izleri takip edilerek Habermas'ın modeline uyan ve uymayan yönleri ortaya koyulmuştur.

4.1.Özbek Köyü'nün Tarihi ve Toplumsal Yapısı

Özbek köyü halkı, Türk Deniz Kuvvetleri'nin kurucusu olan Çakabey ile birlikte Anadolu'ya gelerek bugün yaşadıkları köye yerleştiklerine

inanmaktadır. Köyün yaşlılarının anlattığı öyküye göre, köyün kurucusu Çakabey, yirmi dört Oğuz boyundan birisi olan Üçokların Gök Han Oğulları koluna bağlı “Çavuldur” (bazı kaynaklarda “Çavundur”) boyunun beyi olarak, kardeşleri ile birlikte Danişmend Gâzi'nin Anadolu fetihlerine komutan olarak katılmıştır. Bu fetihler sırasında gösterdiği başarılar sebebiyle ödüllendirilmiş ve Danişmend Gazi'nin yönlendirmesiyle İzmir'e kadar ilerleyerek denize ulaşmıştır. Denizciliğin önemini kısa sürede anlayan Çakabey, kendisine gemi yapabilecek güvenli bir yer ararken Özbek Köyü'nün olduğu bölgeyi keşfetmiş ve bugün hala köylüler tarafından “gemi yatağı” olarak adlandırılan yerde gemi yapım çalışmalarına başlamıştır²³. Bu sırada Eğriliman bölgesinden denize karışan lezzetli suyu takip ederek köyün bugün konuşlu olduğu yeri (uçular/suyun ucu denilen şimdiki köy meydanının olduğu yer) bulmuş ve obasının ileri gelenlerinin ailelerini dağların arasındaki bu korunaklı yere yerleştirmiştir. Bugünün Özbek halkı da onların torunları olduğunu düşünmektedir.

Köy nüfusu TÜİK 2012 verilerine göre 1062 kişi olup tamamı okuma yazma bilmektedir. Yaşlı kadınlar dâhil hemen herkes okula gitmiş olup, köy halkı eğitim öğretime büyük önem vermektedir. Köyün sahil bölgelerine yerleşen yazlıkçılar dışında önemli bir göç aldığı söylenemez. Sahil bölgelerinde yaşayanlar genellikle yaz aylarında Özbek'te, kış aylarında ise İzmir'de yaşamayı tercih etmektedir. Sahil bölgelerinin ve yazlıkçıların oturduğu sitelerin köy merkezine 2-5 km uzakta olması Urla'nın sahil kenarındaki diğer köylerinden farklı olarak Özbek'in geleneksel yapısının korunmasını sağlamıştır. Dolayısıyla köyün merkezi ile sahilleri arasında farklı iki yaşam tarzı süregitmektedir.

Köy halkının büyük çoğunluğu geçimini balıkçılıktan sağlamaktadır. Daha önceleri başlıca geçim kaynağı olan tarım gerileyerek yerini balıkçılığa bırakmıştır. Köyün ilk kurulduğu 1000'li yıllarda bağcılık ve zeytincilik en önemli tarımsal etkinliklerken bu durum 1800'lerin sonlarında değişmiş ve tütün üretimi önem kazanmaya başlamıştır. 1950'li yıllara gelindiğinde bağların tamamına yakını bozularak tütün tarlası haline getirilmiştir. 1980'lerin sonlarından itibaren neo-liberal politikaların da etkisiyle tütün üretimi önemini yitirmeye başlamış ve gelir oldukça azalmıştır. Birçok kişi tarlalarını satarak tekne satın almaya ve balıkçılık yapmaya başlamıştır. Böylece köylülere ait arazilerin önemli bir kısmı el değiştirmiş ve özellikle sahil kesiminde arazisi bulunan kişi sayısı parmakla gösterilecek kadar azalmıştır. Son yıllarda satılan arazilere birçok yeni sitenin yapılmasıyla birlikte turizme yönelik tarımsal üretim önemli bir gelir kaynağı haline gelmiştir. Eskinin bağlarının ve tütün tarlalarının yerini narenciye ve sebze bahçeleri almış; sahile nispeten uzak arazilerde yetiştirilen çeşitli sebze ve meyveler köy meydanında köy kadınları tarafından satılır hale gelmiştir.

²³ Çakabey burada yaptığı gemilerle ilk deniz başarılarını elde ettikten ve yeterince güç kazandıktan sonra tersanesini daha uygun bir liman olan Efes'e taşımıştır.

Özbek Köyü, Martin Van Bruinessen'in (2006) Hakkari köyleri için tespitleriyle benzer şekilde üç mahalleye bölünmüş durumdadır. Bunlar kahvehanelerin bulunduğu Merkez bölgesi ile Terslik ve Kermen bölgeleridir. Daha önceleri özellikle genç ve çocuklar arasında yaygın olan mahalle dayanışması ve rekabeti, son yıllarda ortadan kalkmış ve yerini sahil bölgelerinde yaşayan sayfiyecilerin çocuklarına karşı köylü çocuklar (ve gençler) arası dayanışmaya bırakmıştır. İlk yıllarda daha sık yaşanan köylü gençler ve sayfiyeciler arası kavgalar gittikçe azalmaktadır. Bununla birlikte sonradan yerleşenlere karşı gelişen dayanışma duygusu halen oldukça güçlü görünmektedir.

Özbek Köyünde evlilikler genellikle uzak akrabalar ve Urla ilçesinde yaşayanlar arasında gerçekleşmektedir. Yakın akraba evliliklerine (amca, hala, dayı, teyze çocukları arası evlilikler) neredeyse hiç rastlanmaz. Daha önceleri evlilik yaşı hem bayanlarda hem de erkeklerde oldukça düşükken son yıllarda yükselmiştir. Kızlar genellikle 20'li yaşların ortalarında erkekler ise 30'lu yaşların başlarında evlenmektedir. Ayrıca daha önce oldukça güçlü olan fazla çocuk yapma eğilimi son yıllarda ortadan kalkmıştır. Bunların başlıca sebebinin üretim tarzının değişmesi olduğunu düşünüyoruz. Kalabalık ailelere ihtiyaç duyan tütün ve üzüm tarımının ortadan kalkarak yerini balıkçılık ve turizme bırakması sonucu hem evlenme yaşı yükselmiş hem de aileler küçülmüştür.

Özbek Köyü'nün önemli bir özelliği de kadınlarının oldukça yüksek seviyede özgüven sahibi olmasıdır. Kadınlar hem günlük hayatta hem de aile hayatında büyük ağırlığa sahiptir. Her şeyden önce köy muhtarı kadındır. Köy pazarına egemen olanlar yine kadınlardır. Bunun yanında aile içerisinde birçok karar kadınların da onayı ile alınmaktadır. Ayrıca kadınlar, Özbek Köyü Muhtarlığı'nda halk eğitim tarafından verilen çeşitli eğitimlere yoğun şekilde katılmakta ve buradaki eğitimleri sırasında köyün sorunlarına ilişkin rasyonel tartışmalar yürütmektedir. Benzer tartışmaları köy meydanında kurdukları pazarda da sürdüren kadınlar, buralarda edindikleri bilgi ve kanaatleri evde eş ve çocuklarıyla da paylaşmakta; böylece kahvehanelerde yaşanan kamusal tartışmaları dolaylı yoldan etkilemektedirler. Nitekim taşocağı eyleminde de kendilerine özgü birer kamusal alan olan dikiş kursu ve köy pazarında konuştukları sorunları ve çözüm önerilerini, eşleri aracılığıyla köy kahvehanelerine taşımışlardır.

4.2.Özbek Köyü'nde bir Kamusal Alan Olarak Kahvehanelerin Gelişimi

Özbek Köyü'nde kahvehaneler oldukça eski bir tarihe sahiptir. Halen 100 yaşlarında olan Zehra Işık ile 07.03.2012 tarihinde yapılan görüşmede, çocukluğunda köy meydanında iki kahvehane olduğu bu kahvehanelerin dedesinin çocukluğunda da faaliyette bulunduğu öğrenilmiştir. Başlangıçta

çaydan çok dibek kahvesi ve ayran içilen kahvehanelerde bir süre sonra çay, başlıca içecek haline gelmiştir. Kahvehanelerin vazgeçilmezlerinden olan tütün tüketim alışkanlıklarında da zaman içerisinde değişim yaşanmış, önceleri sarma denilen bir metotla tüketilen tütünün sonradan sigara şeklinde tüketimi yaygınlaşmıştır. 90 yaşındaki Mehmet Dumanlıoğlu ise köye ilk giren sigaranın Köylü sigarası olduğunu, bu sigarayı sadece köyün ileri gelenleri ve muhtarın tüketebildiğini hatta bu kişilerin sigarayı iki parçaya bölerek tükettiğini anlatmıştır:

“Benim gençliğimde köylü sigarası çok meşhurdu. Bu sigarayı ancak köyün ileri gelen birkaç kişisi içerdi. Özellikle namazdan sonra kahvehaneye oturan bu kişiler dibek kahvesi eşliğinde bir sigarayı ikiye bölerek içerlerdi. Üzerinde sabanla çift süren bir köylü resmi olan bu sigarayı içmekte, büyüklerin oturduğu kahvehaneye oturmakta bizler için hayaldi. Şimdi gençler babalarının yanında bile sigara içer oldu.”

Yapılan bu mülakatlarda kahvehaneye sadece askerliğini bitiren erkeklerin gidebildiği, çocukların ve kadınların kahvehanenin önünden dahi geçmesinin hoş karşılanmadığı öğrenilmiştir. Babalarını eve çağırarak için kahvehaneye gelen çocukların bile kahvehaneyi hemen terk etmeleri istendiğini anlatan yaşlılar şimdilerde çocukların kahvehanelerde oyun oynamalarından duydukları rahatsızlığı ifade etmişlerdir. Anlatılardan kahvehanelerin iç mekan olarak da zamanla bir değişim geçirdiği; mangalın yerini odun sobalarının, divan adı verilen sedir tarzı oturma yerlerinin yerini ise önce tahta, ardından da plastik sandalyelerin aldığı saptanmıştır.

Kahvehanelerin önemli özelliklerinden birisi de başlangıçtan itibaren yerlerinde bazı ufak değişiklikler yaşansa da köy meydanında bulunan camiye yakın olmalarıdır. Köy fiziki üç mahalleye ayrılmış olsa da, kahvehanelerin her ikisinin de köy meydanında toplanmış olması Anadolu'nun diğer yerlerindeki köylerle benzer mahiyettedir.

Kahvehanelerin diğer bir özelliği ise kamusal tartışmaların yapıldığı bir platform olmalarıdır. Önemli kararlar kahvehanede, özellikle Cuma namazı sonrasında yapılan toplantılarda alınmıştır. Örneğin köyün yaşlıları, Yunan işgali sırasında direnme kararının kahvehanede alındığını anlatmışlardır. Yine işgal döneminde üzüm satış fiyatları vb. birçok konuda Yunan Hükümet yetkililerine karşı takımlacak tutumlarla ilgili çeşitli tartışmalar kahvehanelerde yapılmış ve kararlar buralarda alınmıştır.

Özbek Köyü kahvehaneleri Cumhuriyet'in ilanından sonra da kamusal özelliklerini kaybetmemiş, özellikle harf devrimi sırasında daha da önem kazanmıştır. Köyün ileri gelenleri, harf devrimini desteklemeye karar vermiş ve eski harflerle okuma yazma öğrenip okulu bitirenlerin dâhil herkesin yeni harfleri öğrenmesi kararını almışlardır. Kadınlar dâhil tüm köy halkının okuma yazma seferberliği sırasında yeni harfler ile okuma yazma öğrenmesi, kahvehanelerde yaşanan rasyonel tartışmalar ve alınan kararlar sonucunda gerçekleşmiştir. Yaşlıların anlattığına göre bazı köy büyükleri kadınların erkek

öğretmenlerden ders almasının uygun olmayacağını savunmakla birlikte Mollahasanoğlu Nuri vb. ileri gelenlerin bastırmasıyla herkesin okuma yazma öğrenmesine karar verilmiştir.

1948 yılı Özbek Kahvehaneleri açısından önemli bir kırılma noktası olmuştur. Kayacıklı İsmail ve onun etrafında toplanan Demokrat Partili bir grup, köy meydanına imece usulü ile bir kahvehane yapmışlardır. Halen Avcılar kulübü olarak kullanılan bu bina 1960 Askeri Müdahalesi sonrasında muhtarlığa devredilmiştir. Oldukça yoğun tartışmaların yaşandığı 1948-1960 döneminde köy halkı Demokrat ve Halk Partililer olarak ikiye ayrılmış ve birbirlerinin kahvelerine dahi gitmez hale gelmiştir.

1960 Askeri müdahalesi sırasında kahvehanelerde yaşanan tartışmalar ve alınan kararlar yeni bir kırılma noktası olmuştur. Kahvehanelerde yapılan tartışmalar sırasında on yıldır yaşanmakta olan kavganın sonlandırılmasına ve askeri yönetime kimsenin teslim edilmemesine karar verilmiştir. Özellikle askeri makamlar nazırında büyük itibar sahibi olan Halk Partili Muhtar Fikri'nin (Yılmaz), tartışmalar sırasında ağırlığını Demokratların askerlere teslim edilmemesi yönünde koyması sonrasında, köye Demokrat Partilileri tutuklamak üzere gelen Jandarmalara, köyün tamamının Halk Partili olduğu söylenmiş ve yapılan ısrarlı baskıya karşın kimse teslim edilmemiştir. Sonraki yıllarda da kahvehanelerde tütün başfiyatları gibi birçok konuda çeşitli tartışmalar yapılmış ve değişik kararlar alınarak uygulanmıştır.

Günümüzde Özbek kahvehaneleri, köylülerin günlük olaylar hakkında konuşma, tartışma, haber alma, bilgi edinme, eğlenme ve hoş vakit geçirme gibi farklı ihtiyaçlarını karşılayan mekânlara dönüşmüştür. Köylüler kahvehanelerde çeşitli kâğıt oyunları, dinamo, tavla ve okey gibi oyunlar oynamakta, iş görüşmelerini yapmakta, ürünlerini pazarlamakta, günlük siyasi konular ve köyün sorunları hakkında konuşmakta kısacası sosyal ve kültürel pratiklerini üretmekte ve yeniden üretmektedir. Kimlerin ne kadar balık avladığı başlıca sohbet konusuyken onu siyasi konular, köyün çeşitli sorunları, söylentiler, futbol, cinsellik ve magazin izlemektedir. Ayrıca çocukların eğitim durumu, hastalanan yaşlıların durumu, köyde ve yakın köylerde vefat edenler ile geçmişte yaşanan çeşitli olaylar sık sık üzerinde konuşulan konulardır.

Buraya kadar anlatılanlar bize caminin hemen yakınında yer alan Özbek kahvehanelerinin, kamusal alanın birçok özelliğini taşıdığını göstermektedir. Burada belirtilmesi gereken başlıca eksiklik, kadınların bu alana dâhil olamamasıdır. Ayrıca bu alana dahil olan gençlerin sözlerinin zaman zaman yaşça büyükler tarafından kesilebilmesi de Habermas'ın kamusal alan yaklaşımından başka bir sapmaya işaret etmektedir. Bununla birlikte köy meydanında kurulmaya başlanan pazara, kadınların egemen olması onların da köye ilişkin kararlara daha fazla katılması sonucunu doğurmaktadır. Ayrıca muhtarın kadın olması da köyün günlük hayatında kadınların daha görünür ve etkili olmasını sağlamaktadır. Kadınların ve gençlerin Taş ocağı eylemine aktif katılımları bu değişimin gözle görünür bir sonucu olarak karşımıza çıkmıştır.

4.3.Taş Ocağı Eyleminin Gelişimi

Taş Ocağı Eyleminin başlangıcı 2010 yılı bahar aylarına uzanmaktadır. Olaylar keçilerini otlatmak üzere Burgaz bölgesine giden Ali Işık'ın, tanımadığı kişilerin ölçümler yaptığını fark ederek bu durumu kahvehanede anlatmasıyla başlamıştır. Ali Işık'ın olayı anlattığı sırada kahvede oturmakta olan Şafak Kubilay isimli köylü, kendisinin de bu yabancıları gördüğünü, şüpheli bir halleri olduğunu söylemesiyle köylülerin şüpheleri artmıştır. Bu olaydan bir gün sonra Reşat Kızılkaya söz konusu bölgede bazı tahta kazıklarla işaretlemeler yapıldığını fark etmiş ve o da bu durumu kahvehanede anlatmıştır. Bu sırada konuşmalara dâhil olan Hasan Kubilay kendi arazisinin yakınına da tahta kazıklar dikildiğini anlatınca tartışmaya o sırada kahvehanede oturmakta olan birçok kişi katılmıştır. Ali Işık kendisiyle 08.03.2012 tarihinde yapılan görüşmede taşocağı eylemine giden başlan bu olayı şu şekilde anlatmıştır:

“Keçileri otlatmak üzere Burgaz Mevkiine gitmiştim. Bu sırada tanımadığım dört kişinin ellerinde birtakım aletler ile ölçümler yaptığını fark ettim. Rüzgârı da göz önüne alarak onlara doğru yaklaştım. Aralarından birisini Urla'da elektrik işleri yapan bir müteahhitte benzettim. Konuşmaları tam olarak duyuyasam da kendi aralarında elektriği nereden getirebileceklerini konuştuklarını fark ettim. Yanlarına varıp ne yaptıklarını sorduğumda tedirgin oldular ve kadastro çalışması yaptıklarını söylediler. Sözlendiklerinden şüphelendiğim için konuyu kahvehanedeki arkadaşlara açtım.”

Olayın kahvehaneye taşınmasından sonra herkes kendince fikirler ileri sürer. Bazıları bu işaretlemelerin arkasında köyde bazı orman arazilerini uzun süreliğine kiralayan Recep Bey olabileceğinden bahsederken, bazıları da ormanla ilgili bazı ölçümler yapılıyor olabileceği konusunda fikirler ileri sürer. Bu sırada tartışmaya karışan Ali Işık konunun ormancılarla ilgili olmadığını düşündüğünü; çünkü işaretleme yapanların yanında elektrik işleriyle uğraşan Urlalı bir müteahhidin olduğunu; gelen kişilerin o bölgeye nereden elektrik getirilebileceği hakkında kendi aralarında konuştuklarını duyduğunu söyler. Onu onaylayan kahveci Savaş, bahsi geçen Urlalı müteahhidi geçen gün arabayla Burgaz mevki yönünden beyaz bir arabayla gelirken gördüğünü anlatır. Kahvecinin oğlu Mustafa, kendisinin de aynı aracı iki kez Burgaz tarafından gelirken gördüğünü söyleyerek babasını destekler. Tartışmalara sonradan dâhil olan dolmuşçu Süleyman Akgül, bu işin arkasında mutlaka bir çapanoğlu olduğunu, çevre köylerde maden ya da taşocağı gibi birtakım çalışmaların yapıldığını duyduğunu, bu çalışmaların da benzer bir sebepten kaynaklanabileceğini söyler. Kahvede bulunan birçok kişi kendisini haklı bulur. Tam da tartışmaların alevlendiği sırada bakkala bir şeyler almaya gelmiş olan aza Turgut Akyürek, kahvehanede oturanlar tarafından çağrılır ve konu kendisine anlatılarak bu bilgileri muhtarla ve diğer üyelerle paylaşması telkin edilir. O gün kahvehanede yaşanan tartışmaları Süleyman Akgül 07.03.2012 tarihli görüşmede şu şekilde anlatmıştır:

“Kahvehanede oturduğumuz sırada Ali abi bazı tanımadığı adamların Burgaz tarafında ölçümler yaptığını anlattı. Onu duyan Şafak abi kendisinin de aynı kişileri gördüğünü söyledi. Hasan abi ve Reşat da tarlalarının yakınında bazı tahta kazıkların işaretleme yapıldığını söylediler. Herkes kendince bir şeyler söylediği sırada aklıma çevre köylerdeki maden ve taş ocağı faaliyetleri aklıma geldi. Dolmuşçu olduğumdan durakta Urla ve çevresindeki birçok olaydan haberdar olabiliyordum. Mesela Yağcılar'ın yıllardır taş ocağından kurtulmak için yaptığı mücadeleyi onların dolmuşçulardan duyardım. Aklıma geldi ve sakın bizim başımıza da böyle bir çorap örüyor olmasınlar dedim ve konuyu kahvehanedekilere anlattım. Birçok kişi bana hak verdi ve olayı tesadüfen oradan geçen köy azası Özden'e Muhtarla da paylaşması için aktardık”

Bir gün sonra tartışmalar diğer kahvehaneye de taşmıştır. Konuyu kahveci Sezgin, çay getirdiği sırada Mustafa Özcan ve arkadaşlarının bulunduğu masada açar. İlk sözü bir gün önce yapılan tartışmalara da tanık olan Süleyman Akgül almıştır. Süleyman'ın görüşlerine Rıdvan da hak vermiş ve bu sırada söze karışan Mustafa Özcan konunun Belediye ve Kaymakamlıktan araştırılması gerektiğini ileri sürmüştür. Bu sırada yan masada bulunan aza Özden Erdoğan da tartışmalara dâhil olmuş ve öğleden sonra Urla'ya gideceğini belirterek konuyu araştıracağını ifade etmiştir. Yan masalardan birkaç kişinin de benzer içerikli şeylerden bahsetmesi sonrasında tartışma bir süreliğine kapanmıştır.

Akşamüzeri köye dönen aza Özden kahvehanede bulunanlara yapılan ölçüm ve çalışmaların yaklaşık iki yıl önce alınan taş ocağı ruhsatıyla ilgili olduğunu söylemesiyle birlikte haber hızla yayılmış ve tartışmalar yeniden başlamıştır. Çoğunluk maden ocağının köyü toz içerisinde bırakacağından ve turizmi baltalayacağından bahsettiği sırada söze karışan 90 yaşındaki Mehmet ve Muzaffer amcalar söz konusu bölgenin köyün su havzası olduğunu burada yapılacak patlatma vb. çalışmaların suların derine ya da farklı bölgelere kaçmasına sebep olabileceğini ifade ederek tehlikenin çok daha büyük olduğunu altını çizmişlerdir. Böylece tartışma köyün başlıca doğal kaynaklarından suyun korunması bağlamına oturmuştur. Mehmet Dumanlıoğlu o günkü tartışmaları 16.05.2012 tarihinde şu şekilde anlatmıştır:

“Muzaffer ile oturuyorduk. Bu sırada yan masada oturan Özden'in köyün hemen yakınında bulunan Ali Rızanın tarlanın yanına taş ocağı yapılacağı konusunda bir şeyler anlattığını duyduk. Yan masalardan tartışmaya katılan birçok kişi taş ocağının gürültüye ve toza sebep olacağını söylüyordu. Hatta birkaç kişi de ne güzel gençlere iş kapısı açılır gibi bir şeyler söyledi. Ben Muzaffer'e yandık dedim. Alimallah bu iş olursa köyde gram su kalmaz susuzluktan göç ederiz dedim ve gençlerin konuşmalarına müdahale ederek yapılacak patlatmalar sonucunda köyün suyunun derinlere kaçabileceğini susuz bir yerde yaşanamayacağını anlattım. Muzaffer de bana arka çıktı. Şükür çocuklar bizi haklı buldu da bu belayı defettik.”

Bir gün sonra da tartışmalar köyün doğal kaynaklarının ve yapısının korunması bağlamında devam etmiştir. Artık neredeyse herkes taş ocağının köye onarılmaz zararlar vereceği konusunda hemfikirdir. İş imkânlarının genişleyeceğinden bahseden birkaç kişi ise oluşan kamuoyu karşısında sessizliğe bürünmüştür. Taş ocağına nasıl karşı konulacağı konusu da yavaş yavaş gündeme taşınmıştır. Mustafa Özcan bu konuda sivil toplum örgütlerinden yardım alınabileceği görüşünü ortaya atmış ancak Köyün yaşlıları bu konuda biraz çekimser kalmıştır. Bu işin hükümetle karşı karşıya kalınmadan yapılması gerektiği üzerinde duran yaşlılar, bazı yasadışı örgütlerin sivil toplum örgütleri şeklinde örgütlendiğini ve bu tür örgütlerin yürütülecek mücadeleye zarar verebileceğini ifade ederek kahvehanedekileri uyarmıştır. Kahveci Sezgin, Özbek Köyü Avcılar Derneği'nin bu işe öncülük edebileceğini ve çevre köylerde de böyle derneklerin bulunduğunu, bunlardan yardım alınabileceğini ifade ederek onları rahatlamaya çalışmıştır. Dolmuşçu Süleyman da onu onaylayarak Urla'nın diğer köylerinin de benzer sorunlarla karşı karşıya olduğunu; Nohutalan, Germiyan, Yağcılar, Demircili vb. yerlerde de taş ocakları açılmaya çalışıldığını anlatmıştır. Bu sırada kahvehane babasına sigara getiren lise öğrencisi Uğur Dumanlıoğlu, Yağcılar köyünden bir arkadaşının, ders sırasında kendi köylerinde taş ocağı açılmasına karşı 2000 yılından bu yana bir mücadele yürütüldüğünü ve bu mücadele sonucunda taş ocağının Mahkeme kararıyla kapatıldığını söylediğini anlatarak tartışmaya yeni bir boyut katmıştır. Mustafa Özcan o günkü tartışmaları şu 07.03.2012 tarihinde şu şekilde anlatmıştır:

“Köye taş ocağı açılacağı duyulduktan sonra kahvehanelerin en önemli gündem maddesi bu olay olmuştur. Sürekli bu olayı konuşur olmuştuk. Çözümü konusunda kararsızdık. Çevreci örgütlerden yardım alabileceğimizi söylediğimde yaşlılar biraz karşı çıktı. Onlar bu işin Bergama Köyü'ndeki gibi devlet karşıtı bir harekete dönüşmesinden çekiniyorlardı. Bu sırada kahvehane babasına sigara getiren Uğur, Yağcılar köyünde de benzer bir sıkıntı yaşandığını, onların da bir dernek kurarak bu işe karşı çıktıklarını ve uzun bir mahkeme süreci sonrasında taş ocağının kapatıldığını anlattı. Böylece tartışmalar yeni bir mecraya taşınmış oldu.”

Uğur'un anlattıklarını dinleyenlerden Rıdvan Işık söze karışarak Uğur'a hak vermiş ve hem yakın köylerin çevreci örgütleriyle, hem de yasal siyasi partilerin ilçe örgütleriyle işbirliği yapılarak açılması planlanan taş ocağının durdurulabileceğini, taş ocağı açıldıktan sonra çok geç olabileceğini söylemiştir. Yaşlıların su kaynakları konusundaki hassasiyetlerinin çok haklı olduğunu vurgulayan Rıdvan, gençlerin de bu işe katılmasının önemli olduğunu, onların internet gibi yeni iletişim teknolojilerini kendilerinden çok daha iyi kullandığı belirtmiştir. Söylediklerinin geniş ölçüde onaylanması sonucunda taş ocağına karşı bütün imkânlar kullanılarak direnilmesine karar verilmiştir.

Konuya ilişkin tartışmalar ve girişimler sonraki günlerde de devam etmiş, birçok kişi yakınlarına ve çevresine neler yapılabileceği konusunda danışmıştır.

Sayfiyeciler arasında avukat, doktor, öğretim görevlisi gibi tanıdıkları bulunanlar onlara danışırken, bazıları da Urla'daki arkadaşlarıyla durumu paylaşmıştır. Ayrıca erkekler konuyu özel alana yani evlerine de taşımışlar, böylece kadın ve çocukların da kendi kamusal alanları içerisinde konuyu tartışmaya başlamasına sebep olmuşlardır. Tartışmalara kadın, çocuk ve gençlerin de katılması mücadelenin dinamizm kazanmasını sağlamıştır. Işık Erdoğan kadınların ve sayfiyecilerin örgütlenme sürecine dahil olmasını 06.03.2012 tarihli görüşmede şu şekilde anlatmıştır:

“Azalardan Özden bana haber verdikten sonra taşocağını nasıl engelleyebiliriz diye kafa yormaya başladım. Konuyu muhtarlık binasında açılan kurslarda bir araya gelen kadınlara da açtım. Birçoğu olayı kocalarından duyduklarını söyledi. Bunun üzerine kendilerine eğer bir mücadele yürütülecekse bunun ancak kadınların da katılımıyla başarılabilirliğini anlattım. Sonraki günlerde kadınlar olarak taşocağı karşısında neler yapabileceğimiz üzerinde tartışmaya devam ettik. Hem kahvehanelerde konuşulanları tartışıyor hem de kocalarımıza tartışıp karara bağladığımız konuları anlatarak kahvehanelerdeki tartışmaları etkiliyorduk. Ayrıca gençleri de taşocağı konusunda bilgilendirdik. Yemek ve Şevketibostan gibi festivaller düzenleyerek basın ve devlet büyüklerinin dikkatini çektik. Böylece kadın erkek, yaşlı genç, tüm halkın katıldığı eylemi gerçekleştirdik ve sonunda başardık. Çok çalıştık ve başardık.”

Bu süreçte Muhtar Işık Erdoğan, elindeki kanuni güç kadar, kadınların ikna gücünü de aktif şekilde kullanarak taş ocağı eyleminin başlamasına ve geniş katılımlı bir toplumsal harekete dönüşmesine büyük katkı sağlamıştır. Ayrıca bu çerçevede kadınların etkin olduğu Özbek Araştırma Geliştirme ve Girişimciler Derneği'ni de harekete geçirmiş ve Dernek Başkanı Çiğdem Akar'ın da yardımıyla sayfiyeci kadınların da harekete katılımını sağlamıştır. Akar, 06.03.2013 tarihinde yapılan görüşmede kadınların hareket içerisindeki rolünü şu şekilde açıklamıştır:

“Özbek kadınları oldukça eğitilmiş ve donanımlıdır. Her ne kadar evin görünen reisi erkeklerse de asıl reis kadınlardır. Kadınlar yüzyıllar içerisinde eşlerini ikna etmeyi öğrenmişler öğrendiklerini birbirine aktararak evlerin gizli yöneticileri haline gelmişlerdir. Daha önceleri büyüklerimiz hamamda bir araya gelerek kararlar alırken bizler de köy pazarında ve muhtarlıkta açılan kurslarda bir araya geliyoruz. Böylece uzlaştığımız konularda eşlerimizi fark ettirmeden ikna ediyoruz ve dediğimizi yaptırıyoruz. Ben bir dernek kurulması fikrini ortaya atınca arkadaşlar kadınlar destekledi ve böylece taşocağında inisiyatif bize geçmiş oldu. Ayrıca bizlerle herhangi bir şekilde diyalog kuran, bizlerden alışveriş yapan kadınlara da durumu anlatarak desteklerini aldık. Sonuçta onların aracılığıyla basın ve kamuoyunun ilgisini çekmemizi sağlayan bağlantıları kurduk ve taşocağını açtırmadık.”

Böylece Özbek Araştırma Geliştirme ve Girişimciler Derneği, düzenlediği yemek festivalleri ile İzmir kamuoyunun ve sivil toplum örgütlerinin dikkatini

taş ocağı eylemine çekmeyi başarmıştır. Her ne kadar Özbek Avcılar ve Atıcılar Derneği de mücadeleye aktif şekilde katılmışsa da bu konuda gerçek başarı Araştırma Geliştirme ve Girişimciler Derneği'nin çalışmaları sonucunda gelmiştir. Kamuoyunun kadın örgütlenmelerine daha fazla ilgi göstermesi yanında kadınların çevresel sorunlara erkeklere nazaran daha duyarlı olması ve Özbek kadınlarının görünürlük taleplerinin, bu sonucu doğurduğu değerlendirilmektedir.

Özbek Araştırma Geliştirme ve Girişimciler Derneği'nin öncülüğünde 2009'da başlatılan yemek ve 2011 yılında başlatılan ot festivalleri taş ocağı eylemine karşı yürütülen kampanya konusunda kamuoyu farkındalığı yaratılmasına önemli katkılar sağlamıştır. Festivallere Kaymakam, Belediye Başkanı, İl Genel Meclis üyeleri gibi devlet görevlileri yanında yerel ve ulusal basının da ilgi göstermesi köylülerin taş ocağı konusundaki düşüncelerini iletmelerine imkân sağlamıştır. Sonuç olarak 4 Mart 2012'de geniş katılımlı bir eylem gerçekleştirilmiştir.

4.4. Taş Ocağı Eyleminin Habermas'ın Kamusal Alan Kavramı Bağlamında Değerlendirilmesi

Özbek Köyü kahvehanelerinin, gerçekleştirdikleri çok yönlü işlevlerle Habermascı anlamda bir kamusal alanın inşa edildiği mekânlar olduğu söylenebilir. Her ne kadar kadınlar ve gençler yapılan tartışmalara doğrudan ya da eşit olarak katılmıyorsa da kahvehanelerin ortaya çıkarttığı sosyallik/bilinçlilik hâli kamusal alan oluşumunun başlangıcı olarak görülebilir. Kahvehanelerin çoklu işlevleriyle oluşan politik kamusal alan bir noktada, Habermas'ın 17. ve 18. yüzyıllar Avrupa ortamı için kurguladığı gibi, eleştirel bir ortamının doğmasını sağlayabilecek potansiyeli taşımaktadır (Sankır, 2010). Taş Ocağı Eylemi bu potansiyelin ete kemiğe büründüğü bir olay olarak değerlendirilebilir.

Eylemi, Habermas'ın kamusal alan yaklaşımı açısından değerlendirdiğimizde ilk olarak Özbek Köyü kahvehanelerinin rasyonel tartışmaya olanak veren mekânlar olmakla birlikte herkese açık olmadığını söyleyebiliriz. Kadınlar kahvehaneye gidemediği için taş ocağı eylemi sırasında burada yapılan tartışmalara doğrudan katılmamışlardır. Bununla birlikte Muhtarlık binasında açılan Urla Halk Eğitim Müdürlüğü'nün kursunda ve köy meydanına kurulan pazarda bir araya gelerek oluşturdukları kamusal alanda taş ocağı konusunda rasyonel tartışmalar gerçekleştirmişler ve bu tartışmalar sırasında uzlaştıkları konuları evlerine taşıyarak eş ve çocuklarını direniş konusunda teşvik etmişlerdir. Başka bir ifadeyle kadınlar pazarda ve kursta “kendilerine özel kahvehaneler” yaratmışlar ve buraları tıpkı erkekler gibi genelde sosyalleşmek, iletişim kurmak, bilgi edinmek, özelde ise taş ocağı yapımını engellemek amacıyla neler yapabileceklerini tartışmak için kullanmışlardır. Bu anlamda Özbek'te kadınların kamusal alan dışında olduklarını söylemek doğru olmayacaktır.

Benzer bir durum gençler için de geçerlidir. Her ne kadar erkek olan gençler kahvehanede yaşanan tartışmalara katılabilmişse de sözlerinin yaşça kendilerinden büyük olanlarca kesilebiliyor olması, Habermas'ın bütün statülerinden arınmış olarak tartışmaya katılabilme şartını yerine getirmemektedir. Kızlar ise okulda ve annelerinin oluşturduğu kamusal alanlarda tartışmalara dolaylı olarak katılabilmektedir. Onlar da erkek yaşlılarıyla benzer şekilde tartışmalara yaşça büyüklere nazaran dezavantajlı şekilde katılmıştır. Bununla birlikte gerçekleştirilen taşocağı eylemi, kadın ve gençlerin kendi aralarında müzakere edip uzlaştıkları şekliyle uygulanmıştır. Kadın ve gençler özel alan olan hanelerinde babalarını neler yapılması gerektiği konusunda ikna etmişler ve uzlaştıkları konuların hayata geçmesini sağlamışlardır.

Kahvehanelerde yapılan tartışmaların kadınlara açık olmamakla birlikte burada bir araya gelen insanların belli bir zümreye ya da belli bir gruba üye olmamaları oldukça önemlidir. Her kesimden, her statüden, her ekonomik seviyeden insanlar, kahvehanede bir araya gelerek günlük sohbetlerini ve sosyal ilişkilerini gerçekleştirmişlerdir. Bu anlamda kahvehaneyi kullanan insanlar arasında Habermas'ın kurguladığı gibi her türlü ekonomik, sosyal statüler yok sayılmış, bu ortamda herkes söz söylemede bir diğeriyle eşit olarak algılanmıştır (Sankır, 2010).

İkincisi, düzenlenen eylem öncesinde yapılan tartışmalara katılan herkes özgür olmakla birlikte tam anlamıyla eşit değildir. Daha önce de belirtildiği gibi geleneksel toplumun bir yansıması olarak yaş ve cinsiyet tartışmalara katılımında eşitliği zedelemiştir. Ancak ekonomik, sosyal, mesleki vb. statüler fark etmeksizin herkesin müzakerelere eşit şekilde katılabiliyor olması Habermas'ın kamusal alan yaklaşımıyla uyumludur. Bu tespitle örtüşür şekilde kahvehanedeki oturma düzeni de dikkat çekici seviyede eşitlikçidir. Belli yaş gruplarından insanlar genellikle aynı masada oturmayı tercih etmekle birlikte bu durum bireysel tercihleri yansıtmaktadır. Kahvehanede kimin hangi bölüme oturacağına ilişkin herhangi bir kural ya da kısıtlama yoktur. Farklı yaş gruplarından kişiler aynı masa etrafında oturabildikleri gibi oyun (tavla, çeşitli kâğıt oyunları, okey, domino vb.) dahi oynayabilmektedir. Normal oturma düzeni ya da tartışmalar sırasında alınan çember şeklindeki oturma düzeni herhangi bir statüye bağlı değildir. Yaşı ya da statüsü ne olursa olsun, herhangi bir kişi tartışmaya dâhil olmak üzere yaklaştığında sandalyeler arası sıkılaştırılmakta ya da çember genişletilmektedir. Bir genç geldiğinde çok yaşlı bir kişi bile yerinden hareket ederek gelen kişinin çembere katılmasına yardımcı olmaktadır. Taş Ocağı tartışmaları sırasında da farklı statü ve yaşlardaki insanlar aynı çember etrafında düşüncelerini özgürce ifade etmişlerdir.

Üçüncüsü, kahvehanelerdeki tartışmalar alenidir. Herkes düşünceleri özgürce ve açıkça ifade edebilmektedir. Her ne kadar yaşça büyükler diğerlerinin sözünü kesebiliyorsa da, sonuç olarak eylem yaşlıların değil

gençlerin istediği şekilde gerçekleşmiştir. Söz üstünlüğünün yaşça büyüklerde olması onların görüşlerinin daha fazla kabul edilmesi sonucunu doğurmamıştır. Herkes eşit bir şekilde aleni olarak düşüncelerini dile getirmiş ve ortak iyide buluşulmuştur.

Dördüncüsü, kahvehanelerde yapılan tartışmalar sırasında konunun genel yarara ilişkin olması dışında bir gündem kısıtlaması yoktur (Yükselbaba, 2008). Tartışmalar boyunca herkes düşüncesini özgürce ifade etmiş, dile getirilen düşünceler üzerinde ortak iyiye ilişkin olması kaydıyla kafa yorulmuştur. Ayrıca köyün genelini ilgilendirmese bile köy halkından herhangi bir kişiyi ilgilendiren konular da kahvehanelerde tartışılabilmektedir.

Beşincisi, Özbek Köyü'nde yaşanan tartışmalarda basının da kamusal alan oluşumunda önemli bir yeri vardır. Günlük gazeteler sabahın erken saatlerinde kahvehanelere ulaşmakta ve bunları okuyanlar kendilerini dolayısıyla da köyü ilgilendiren konularda aralarında çeşitli rasyonel tartışmalar yapmakta ve kahvehaneye sonradan gelenlerin de dikkatini bu konulara çekerek onların da tartışmalara katılmasını sağlamaktadır. Köy kahvesinde önemli maçlar dışında sürekli olarak bir haber kanalının açık olması da köylüler arasında günlük politikalara ve bunların köye etkilerine ilişkin çeşitli tartışmaların yaşanmasına katkıda bulunmaktadır.

Son olarak Habermas'ın yaklaşımıyla örtüşür şekilde Özbek kahvehaneleri, devlet kurumlarının dışında bulunan mekânlardır. 1900'lerin başında çok kısa bir dönem dışında muhtarlık binası ile kahvehanenin ayrılmış olması, kahvehaneleri devlet kurumlarının tamamen dışına çıkarmıştır. Konuşanların herhangi bir engelle karşılaşmaksızın düşüncelerini özgürce dile getirebildiği bu mekânlarda siyasi iktidar kıyasıyla eleştirilebilmekte, iktidara karşı fikirler üretilebilmektedir. Bu özelliğiyle de Özbek kahvehaneleri Habermas'ın kamusal alan kurgusuyla uyumlu niteliktedir.

Sonuç olarak Özbek'te kahvede bir araya gelen halk, Yunan Agora'sına benzer şekilde günlük yaşam koşullarına ilişkin sürekli bir düşünsel üretim halindedir. Bu düşünsel üretim hızlı bir şekilde örgütlenebilmelerine, ortak yarar etrafında uzlaşabilmelerine ve eyleme geçebilmelerine temel oluşturmaktadır. Her ne kadar bir köy olması sebebiyle kentli bir mekân olarak tasarlanan kamusal alan yaklaşımına tam olarak oturmuyorsa da; eğitim seviyesinin oldukça yüksek olması, yapılan tartışmaların entelektüel seviyesini yükseltmekte ve Habermas'ın kamusal alanın ortaya çıkışında önemli rol biçtiği rasyonel/eleştirel nitelikli okuma, konuşma ve tartışmaların üretilmesini sağlamaktadır.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

2012 yılında gerçekleştirilen Özbek Köyü Taş Ocağı Eylemi, son yılların en ilginç çevre olaylarından birisidir. İzmir'in bir orman köyünde, kahvehanelerde yapılan tartışmalar sonrasında gerçekleştirilen eylemin, amacına ulaşmış

olması ise onu daha değerli kılmaktadır. Böyle bir eylemin başlamasında ve başarıya ulaşmasında, köyün eğitim seviyesinin yüksek olmasının yanında köyde uzun yıllardır kahvehane bulunmasının da etkili olduğunu değerlendiriyoruz. Türkiye'nin birçok yerinde olduğu gibi köy caminin hemen yanında bulunan kahvehaneler, ortak iyiye dair müzakere etme ve birlikte karar alma konusunda bir kültürün oluşmasına katkı sağlamıştır. Kahvehaneler konusunda araştırma yapanların da belirttiği gibi bu mekânlar, seküler tartışmaların yapılabildiği ve muhalif söylemlerin üretilebildiği alanlardır. Nitekim Özbek'te de 1900'lü yılların başlarından itibaren Yunan işgali, askeri ihtilal vb. konularda kritik kararlar, köy erkeklerinin katılımıyla kahvehanelerde alınmıştır. Geçmişten gelen müzakere kültürü, taş ocağı yapımına karşı bir kamusalılığın ortaya çıkmasına önemli katkı sağlamıştır.

Taş ocağı eylemi, gelişimi ve genel seyri açısından birçok noktada Habermas'ın kamusal alan yaklaşımı ile örtüşmekle birlikte, yaş ve cinsiyetin tartışmalara katılımında etkili olması, Habermas'ın kamusal alan yaklaşımından bir sapmaya işaret etmektedir. Bununla birlikte Özbek Köyü kahvehanelerinde taş ocağı bağlamında oluşan kamusalılığın, tam olarak olmasa bile kısmen Habermas'ın kamusal yaklaşımıyla özellikle de son yıllarda geliştirdiği söylemsel kamu yaklaşımıyla uyumlu olduğunu değerlendiriyoruz. Kadınların dolaylı olarak tartışmaları yönlendirebilmeleri ve eylemlerin yaşça büyüklerin bazı itirazlarına karşın gençlerin önerdiği şekilde yürütülmesi, bu saptamamızla örtüşmektedir.

Küçük bir orman köyünde gerçekleştirilen çevreci bir hareketin, ulusal basında ve kamuoyunda bu denli etki yaratması ve başarıya ulaşmasında gençlerin ve kadınların etkisinin büyük olduğu aşikârdır. Köy pazarında örgütlenen ve kendi kamusalılıklarını yaratmayı başaran kadınların hem gençleri hem de eşlerini etkileyerek kamusal tartışmaları kendi istedikleri mecrada yürütmeyi başarmış olmalarının, üzerinde durulması gereken özgün bir toplumsal olay olduğu değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

Adal. R. (2004), Aydınlanma Çağında Kamusal Alan e Heterotopik Mekan İncelemesi: "Palais Royal" ve "Mason Locaları", *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bruinessen, M. V. (2006), *Ağa, Şeyh, Devlet*, İletişim Yayınları, İstanbul.

Çetin, A. (2006), Kamusal Alan ve Kamusal Mekan Olarak Sokak. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Coşkun, M. K. (2006), "Toplumsal Hareketler ve Proleter Kamusal Alan", *Ekonomik Yaklaşım*, 17(60-61): 143-155.

Demir, G. (2011), “Habermas ve Foucault: Müzakereci Demokrasi ve Yönetimsellik”, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 22: 48-71.

Habermas, J. (Ed.) (2004), “*Kamusal Alan*”, *Kamusal Alan İçinde*, (Meral Özbek, Çev.), Hil Yayınları, İstanbul.

Habermas, J. (2012), *Kamusallığın Yapısal Dönüşümü*, (Bora, T. ve Sancar, M. Çev.), İletişim Yayınları, Ankara.

Hasdemir, T. A. ve Coşkun, M. K. (2008), “Kamusal Alan ve Toplumsal Hareketler”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63(1): 121-149.

Heise, U. (2001), *Kahve ve Kahvehane*, (Mustafa Tüzel, Çev.), Dost Kitabevi, Ankara.

Kalaycı, N. (2007), “Kamusal Alan” Kavramı Üzerine Bir İnceleme: Aristoteles-Marx-Habermas, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kırık, H. (2005), *Kamusal Alan ve Demokrasi*, Salyangoz Yayınları, İstanbul.

Kömeçoğlu, U. (Ed.) (2009), *Homo Ludens ve Homo Sapiens Arasında Kamusal ve Toplumsal: Osmanlı Kahvehaneleri: A. Yaşar, “Osmanlı Kahvehaneleri: Mekân, Sosyalleşme, İktidar”*, Kitap Yayınevi, İstanbul.

Özbek, M. (Ed.) (2004), *Kamusal Alan: “Kamusal Alanın Sınırları”*, Hil Yayınları, İstanbul.

Sankır, H. (2010), “Osmanlı İmparatorluğu’nda Kamusal Alanın Oluşumu Sürecinde Kahvehanelerin Rolü Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme”, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 13: 185-210.

Timisi, N. (2003), *Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi*, Dost Kitabevi, Ankara.

TÜİK, (2012), “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları: Address Based Population Registration System Results 2012”, www.tuik.gov.tr/IcerikGetir.do?istab_id=139.

Yaşar, A. (Ed.) (2009), *Geçmişini Arayan Osmanlı Kahvehanesi: “Osmanlı Kahvehaneleri: Mekân, Sosyalleşme”*, Kitap Yayınevi, İstanbul.

Yaşar, A. (2005), “Osmanlı Şehir Mekânları: Kahvehane Literatürü”, *Türkiye Araştırmaları Literatürü Dergisi*, 3(6): 237-256.

Yükselbaba, Ü. (2008), “Kamusal Alan Modelleri ve Bu Modellerin Bağlamları”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 67(2): 227-272.

www.sondakikagazetesi.com

Şakir Eşitti, 1982 yılında Kars'ta doğdu. Lisans eğitimini 2005 yılında İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü'nde tamamladı. Yüksek Lisansını, İngiltere'de University of Westminster'da, Uluslararası İlişkiler ve

Çağdaş Politika Teorileri alanında yaptı. 2009 yılında, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Genel Gazetecilik Bölümü'nde başladığı doktora eğitimini 2013 yılında savunduğu "Gözetim Toplumunda Sinoptikon ve Sosyal Medya" başlıklı tez ile tamamlayarak, Doktor unvanı almaya hak kazandı. İletişim ve siyaset bilimi konularında çalışmalar yapan Dr. Şakir EŞİTTİ, Ardahan Üniversitesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü'nde Öğretim Görevlisi olarak akademik hayatına devam etmektedir.

Şakir Eşitti was born in Kars, in 1982. He graduated from Istanbul University, Communication Faculty, and Journalism Program in 2005. He received his master degree in International Relations and Contemporary Political Theories from University of Westminster in 2008. He started his doctoral studies in 2009 at The Marmara University, Social Sciences Institute, Journalism Department, which he completed on 2013 with the thesis of "Synopticon and Social Media in the Surveillance Society". Dr. Şakir Eşitti is studying in the field of communication and political science and currently he is working as a Lecturer on the department of Public Relations and Advertising, at Ardahan University.

Mehmet Işık, İzmir İli Urla İlçesi Özbek Köyü'nde bir çiftçi ailesinin çocuğu olarak dünyaya geldi. İlk ve ortaöğrenimini Urla'da tamamladı. 2002 yılında Kara Harp Okulundan mezun oldu. KHO Savunma Bilimleri Enstitüsü'nde ve Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Yüksek Lisans yaptı. 2009 yılında Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik anabilim dalında başladığı doktora eğitimini, 31 Ocak 2013 tarihinde "Türkiye'nin Madde Kullanımı ve Bağımlılığı ile Mücadele Politikasının Stratejik İletişim Yaklaşımı Çerçevesinde Değerlendirilmesi" başlıklı tezini savunarak tamamladı. İletişim ve siyaset bilimi konularında çalışmalar yapan Mehmet IŞIK'ın iki kitabı bulunmaktadır.

Mehmet Işık was born to a farmer family in the Özbek village, Urla, İzmir. He has finished the primary and secondary education in Urla. He was graduated from Turkish Military Academy in 2002. He has completed his post graduate study in The Turkish Military Academy, Defense Sciences Institute and The Ankara University, Social Sciences Institute. In 2009, he started his doctoral studies in The Marmara University, Social Sciences Institute, Journalism Department, which he completed on January 31, 2013 with the thesis "An Assessment Through the Strategic Communications Approach on Turkey's Struggle Policy Against Drug Abuse and Addiction Within". He is working in communication and political science and has two books.